

Tas Latweefchu draugs.

1840. 14 Novbr.

46ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Peterburgs. Augsti-zeenigs Keisers irr pawehlejis, lai nahkofschâ gaddâ 1841 Pohtu semmê arri eefahf wißfadu prezzu proh wjus weenâ weetâ islikt preeksch raudsifchanas; un ar ween pehz 4 gaddeem tâ patt darricht.

Is Widsemmes. Tee kophmanni tannis masakôs Widsemmes pilfatôs: Welindê, Limbaschôs, Pehrnowâ, Zehstis, Weerowâ un Walmerê bija jau 1827tâ gaddâ finans=ministra=leelungu un April=mehnesi 1828tâ gaddâ paschu augsti zeenigu Keiseru luhguschî, lai aisleedf semneekem tannis pilfatôs andeleht, jo zaur to, ka teem tas effoht brihw, kophmanneem leela fskahde noteekoht; andeleht semneekem arri pehz winnu fahrtas ne nahkotees wis, un jau wezzwezzôs laikôs zaur sawadahm schehlastibas grahmatahm scheem pilfateem effoht fohlights, ka tik ween winnu birgereem un kophmanneem walkâ buhschoht, semmes auglus tâ patt us semneem kâ pilfatôs uspirkt un tē arri semneekem wißfas tahs leetas pahredoht, kas scheem tit wattawsehs. — Scho gawo ta wißfaungstafa waldifchanas=teefa, ko us wahziffi nosauz: "reichsrath," un kas Peterburgê, irr nospreeduse, ka schi luhschana ne effoht ja=paklausfa, jo ihsteni ne fanahkotees wis ar tahm wezzôs laikôs scheem pilfateem dohtahm schehlastibas grahmatahm. Augsti zeenigs Keisers scho teefas spreedumu gtâ Zuhli apstiprinajis.

Is Kursemmes. (30 Okt.) 28tâ September eet leela laiwa, ar almineem peelahdeta, un ar fesch woi wairaf laudim wirsû pa Daugawu us leiju. Sahf pamastim grimt. Pee mallas stahw wihs, kas Simon Rowalewski wahrdâ, un kas appaksch Ellschnu muischas Illulstes aprinkî peeralstihes, — tas to nelaimi redsedams, eelegg masâ laiwiuâ, kas turpate pee mallas, un eet un no tahs leelas laiwas isg lahbj tshetrus zilwekus, ko laimigi wißfus arri wedd mallâ. Gudri leelai laiwai bija peefehjis garru strikî, ar to zerredams ohtrureis weeglakt un ahtrak peektuht, wehl tohs zittus netaimigus glahbt; bet kad nu ohtrureis ar sawu laiwiu nahf, pee strikî wilfdamees no wißfa spehka, tad strikîs fatruhlt, winsch pats no laiwas eekriht Daugawâ paschâ leelafâ straumê un lihds ar teem zitteem laudim nosliht. Zitta laiwa ne bija wiß pee mallas, ar ko winnu buhtu warrejuschi tee isglahbt, ko winsch pats jau tik schehligtî bija glahbis. Winnam atlikte feewa ar 5 behrneem.

Appaksch Zihrawas, Alisputtes aprinkî, ne fenn kahdâ nammâ ugguns is

fprukke. Semneeka meita, palihdsedama pee dsehshanas, drohshâ prahâ pahrdsilki eegahje eekshâ un tur patt palikke paschâs ugguns=leefmâs.

Eeksch Leepajas ne fenn no teefas puffes mahziba tikle fluddinata, kâ no rahzineem, tâ patt no mohru, kâ no runkel=rahzineem, warroht iszept gahr-das karraschas. Waijagohc papreeksch rahzinus glihschi nomasgahc un ar rih-wi smalki farihweht. Ar scheem putraimeem fajauz tik dauds meeschu woi rudsu miltus, ka paleek par labbi beesu mihsli, un peeleez pahri dilles graudinu. Tad isrulle mihsli pa tshetrfantigahm woi appalahm karraschahm, kâ pascham patihk, eelez tahs zepli un iszepli tik zeeti, kâ fuggineeku zwihbakkles; kâ schahs winnas arri isskattisees, bet buhs dauds smalkakas un gahr-dakas. — Ja tu laikam faweem rahzineem fullu jau isfpeedis preeksch zitta ehdeena, tad winnu paleeki, sinams, preeksch karraschahm buhs pahrsausi, bet tatschu wehl derrehs, kad tu tik uhdeni peeleeft, ka mihsli dabbusi labbi isrulleht.

Is Wahzsemmes. Tee swaigrau prattigi tannis mallâs schinni gaddâ ar faweem smalkeem kihkereem pee faules usgahjufchi jaunu warren leelu plekki, kas ne mas tâ, kâ tee zitti plekki, ko jau fenn pee faules eeraudsija, tik kâ peemettees atkal suhd, bet jau ilgu laikû pastahw. Tapehz arri jo fihkaki fahf apluhkoht. Weens no scheem gudreem, ar wahrdu Schwahbe, dshwodams Dessawas pilfatâ, faweem beedreem zittâs semmes raksta tâ: No 23schas April lihds 16tai Oktober es scho leelu plekki pee faules septin reises esmu apraudsijis, ka ar faules greefscheem preekschâ nahje un atkal aisgahje, bet bija ar ween us tahs paschas weetas. 29tâ Oktober plekkis astorâ reis nahks preekschâ; 4tâ November gau buhs paschâ faules widdâ un 10tâ November ar fawu faules puffi atkal no mums nogreesees, 25tâ Dezember atkal nahks preekschâ. Lai preteek schi sinna wisseem teem, kam prahts nessahs, to wissu paschi ar fawahm truhbehm apraudsijt.

Is Entenderu semmes. Tur lihds schim wehl naw aisleegets, dahwanas doht waldineekeem, ir pascham Fehninam. Tadehl arri brihscham dsird no dahwanahm, kas gluschi, schkeet par smeekkeem isdohmatas. Preeksch pahri mehnescheem wezza gaspasha suhtija masu fakkiti jaunai Fehnineenei par dahwanu; un nabbaga semneeze winnu apschlinkoja ar diweem siweneem. Taggad 50 peena-pahrdewejas meitas irr fadewuschahs un no peena, kas winnu 750 gohwim noflauktas, fataisijuschas aplam leelu feerû preeksch Fehnineenes, un to ar fawadeem gohda raksteem winnai peefuhtijuschas.

Jau zittu reis effam stahstijufchi, ka muhsu laikôs ta gudriba irr atrasta, grahmatas ir preeksch neredfigeem drikkelt. Schahm grahmatahm, kâ fatcs pats warre dohmaht, bohkstabi brihnum' leeli, un tik dsilki eespeesti, ka neredfigs tohs tik ar piekstu galleem aptaustidams, labbi warre lassijt. Entenderu semmes waldishana preeksch pahri neddelahm schehligâ prahâ irr nospreeduse, 2400 rubfus sudr. list ismaksahc, lai us tahdu wihs leelu bihbeli preeksch neredfigeem nodrikke. Tai pilfatâ, ko sauz Glasgow un fur lihds schim wairak kâ 10,000 grahmatas preeksch neredfigeem sagahdatas, arri scho bihbeli jau eefahje un wehl wezzâ gaddâ pabeigs. Buhs 15 leelas grahmatas, un ikweena no 2470 lappu puffehm, bet katrâ puffê tik ar 37 rakstu fliejahm. Nodrikkehs pa wissam tik 220 gabbalus.

Is Sprantschu semmes. Ne tabl no ta masa pilfata Monmo-rangi
dsihwo us semmehm itt kluffâ weetinâ wezs atstauka karrakungs. Tam preeksch
pahri neddetahm wehlâ wakkarâ eenahf istabâ sweschs jauns wihrs, stabsta, ka
essohf no augstas leeklunga fahrtas un nu patt, zekâ buhdams, ne sinnohf, fur
pa nakti palikt. Karrakungs winnu mihligi usnemm sawâs mahjâs; bet rihta
agrumâ putns jau aissfrehjis, un sagfchus nehmis lihds ne ween sawa mihliga
faimneeka selta pulsteni, bet arri 40 rublus jeb frankus papihya naudas. Wez-
zais jau taisahs eet pilfatâ, pee poszeijes meldeht, kas notizzis; luhl', atnahf
semneeks ar pakfiti, fo lungam eedohd rohlâ un kam arri kunga wahrds irr
usrakstihfs. Pakfi atdarrijis, kungs eekschâ aetrohd sawu pulstent, no sawas
naudas 35 rublus, un weenu gramatiu, fur sweschajs winnam pats raksta tâ:
"es gan esmu saglis un rasbaineeks, bet mans nelaika tehws irr bijis goh-
da-wihrs: bija wezs atstauka karrakungs, kâ juhs essat; mannim tadeht arri pa
brihscheem wehl usnahf gohda dohmas, ir schodeen tahdas paschas man kahpe
galwâ, un man palikke schehl, ka es juhs wezzu karrakungu esmu aplaupijis.
Tê jums saws pulstens un sawa nauda atpakfat! Tik peez rublus esmu patur-
rejis, tee man tohti wajjadseja. Wesseli!" —

Mahziba, kâ no kartuppeleem warroht zept maisi.

Jau sinname, ka daschas faimneezes mehds iswahritus kartuppelus pee mai-
ses mihzihf un zept, bet schi maisie, kaut to ihsti ne warr smahdeht, irr tahda
drehgna un mikla, un tee, kas zeetu un smaggu darbu ne strahda, winnu tik
labbi ne warr panest. Ta deht faimneezehm te dohsim zittu labbaku padohmu,
kâ no kartuppeleem maisi zept.

Kad tewim irr labs dsitsch grabjis, katlis woi kassrollis, tad sagahda se-
wim tahdu blekka woi kohka traufu, kas naw tik dsitsch, kâ katlis pats, bet
kas tanni eepaffe eekschâ un us 2 woi 3 pehdu garrahm kahjam katlâ warr
stahweht. Scha traufa dibbenam wajag' buht zaurumainam, kâ rihwei. Bet,
kad arri ne paspehst tahdu traufu sagahdahf, tad arri skalla woi zittu kahdu
rettu kurwi tai weetâ warri nemf. Nu eeleij uhdeni katlâ, bet ne augstaf, ne
kâ drihs lihds ohtra traufa woi kurwja dibbenam, un tad, kad uhdens jau fahf
wahritees, eebere' labbus kartuppelus eekschâ, aistais' katlam wahku labbi zeetu,
pakurr ugguni appafschâ un lai nu kartuppeli wahrahs eeksch ta twaika. Par
12 lihds 15 minutehm tee buhs gattawi. Kad irr gattawi, tad nemm' no katla
ahrâ un leez lai ardssest. Wissa nelabba garscha no kartuppeleem buhs palik-
kuse uhdeni un tas uhdens wairaf ne kam ne derrehs. Kad kartuppeli ardsissu-
fchi, tad nomiso wiffus glihschi un sagrahd' ar kohka stampi. Schohs sagrah-
stus kartuppelus nu eeleez feetâ, krettuli, woi isbere us reschgeem un schahwe
krashnt, kad parlabban maisie iswillta, bet atstahj spelti walkâ, lai twaiks jo
labbal' welkâhs no krashs ahrâ. Kad nu pehzak ne kahds twaiks wairs naw,
un kartuppeft tâ faschuihschi, ka tohs warr smalli sagrahst, tad tohs eebere' tihrà
faufâ traufâ un noleez pee mallas. Bet kad mass filcums ween un kartuppeli
ne dabbu ahtri schuht, tad tee paleek melni un spehks winneem isjuh. — Kad
nu tee kreeti isfchahweti, tad winnus warri sawâs mahju dsirnawâs samalt, un

tad no puhru kartuppetu isdabbuffi 40 mahrzinus miltu. Kad nu schohs miltus ar weenu puhru bihdeletu woi rupji maltu rudsu miltu fajaukki, raudsefi un zepfi, tad tee tew isdohs tif dauds labbas, gahrdas un wesseligas maises, fa zittu reifi dabbuji no 2 puhreem fkaidru miltu. Bet schahdu maifi zepdama, ne taifi tif leelus kullutus, fa effi eeradduse, bet masakus, lai karstums dabbu jo drihsal' wilktees jaur. — 8 — n.

Za jauna mahziba, kas nu patt Wahzsemme sawada grahmatina nahkufe gaisma, fakka ta: "Waijagoh, ja no kartuppeleem griboht iszept maifi, tohs tif-ween nomasgah, nomisoh, tihra trauka sagruhst, werdofchu uhdeni usleer, labbi maifih zaur, un tad tuhlin ar milteem un raugu samihzih.

S l u d d i n a f c h a n a s.

1. Pee mums taggad dabbujami: "Preekshraksti, pehz kurveem ikweens warr ihfa laika mahzitees rakstih, sagahdati no J. H. Rosenplanter, Wehrnawas mahzitaja." Winni makfa 35 kapeikus subr.; bet kuresch trihs gabbalus us reifi nemm, dabbu tohs par 1 rubli subr.

2. Ja Deews mums arri us preekshu usturrehs dshwibu un wesselibu, tad arri nahkofcha gadda pa neddelahm, fa lihds schim, isdohsim to Latweeschu draugu un winna pawaddoni. Terrejam, fa kas Wissuwaldigajs, mihkeem Latweescheem par labbu, arri jo prohjam mums peesuhthihs labbu palihgu no muhsu ammata-brahkeem un jilteem Latweeschu draugeem, un mehsh luhdsam tohs, kas nahkofcha gadda muhsu lappahm par lassitajeem grihb buht, lai lihds mai Janwar mums pahr to dohd sinnaht.

Siina, zil naudas 13. November-mehn. deena 1840 eeksch Nihges makfaja par daschahm prezzehm.

Par	Makfaja:	Subr. nauda. Rb. K.	Par	Makfaja.	Subr. nauda. Rb. K.
1	puhru rudsu, 116 mahrzinus smaggu	1 75	1	pohbu (20 mahrzineem) wasfu	7 —
—	meeschu, 100 mahrzin. smaggu	1 20	—	tabafa	— 65
—	kweeschu, 128 mahrzin. smaggu	3 50	—	swesta	2 25
—	ausu	— 80	—	dselses	— 75
—	firnu	1 60	—	linnu, frohna	2 —
—	rupju rudsu = miltu	1 75	—	brakka	1 80
—	bihdeletu rudsu = miltu	2 40	—	kannepu	— 90
—	bihdeletu kweeschu = miltu	4 —	—	schlihtu appiau	2 —
—	meeschu = putrainu	1 90	—	neschlihtu jeb prezzes appiau	1 —
—	eefala	1 20	—	muzzu silku, egli muzzä	7 50
—	linnu = sehklas	3 —	—	lasdu muzzä	8 —
—	kannepu = sehklas	1 60	—	smalkas sahlis	4 25
1	wesumu feena, 30 pohbus smaggu	3 —	—	rupjas baltas sahlis	4 75
barrotu	wehrschu gaku, pa pohbu	1 —	—	wahri brandwihna, pussdegga	9 —
			—	dimdegga	12 —

Lihds 12. November pee Nihges irr atnahkusch 1185 fuggi un aisbraukusch 1142.

— Drihw drikkht. No Wtssemmes General-gubernementes pusses:
Dr. E. E. Napierky.